Kodėl vaikai nenori eiti į mokyklą

Situacija, kai vaikas nenori eiti į mokyklą, o eidamas į ją išgyvena didelį stresą, pažįstama ne vienai šeimai. Dažnai atsakymą į klausimą „Kodėl mano vaikas nenori eiti į mokyklą“ patys sau randam gana greit: „gabus tinginys“, „ prasta mokykla“, „niekam tikę mokytojai“, „perkrautos mokymosi programos“, „nieko keisto , aš irgi nebuvau pirmūnė ar pirmūnas“...Guodžiamės, kad visi vaikai nenori į „šūlę“, o savajam tvirtinam: „Reikia!“

Pati dažniausia priežastis – patyčios. Vaikas nenori lankyti mokyklos, nes ten jį skriaudžia, skaudina – emociškai ir fiziškai. Deja, tėvai dažną kartą to nežino. Vien jau dėl to, kad patyčios beveik niekada nevyksta suaugusiems matant. Be to mūsų visuomenėje skųstis nemadinga. Papasakojus tėčiui ar mamai dažnai išgirstami patarimai: „Nenusileisk, duok atgal!“ arba: „Tu turbūt pats lindai prie jų“, „Nekreipk dėmesio, užaugsit ir viskas praeis, tai tik vaikiški žaidimai“ . Padėtį dar labiau blogina tai, kad skriaudėjai prigrasina tylėti. Ir vaikas kenčia, pakliuvęs į užburtą ratą. Bijo arba gėdijasi ieškoti pagalbos, papasakoti kam nors ir toliau yra engiamas. Juk auka dažniausiai pasirenkama ne tas „stiprus ir kietas“, kuris nebijo garsiai rėkti ar duoti grąžos, o jautrus, drovus, nerimastingas, išgyvenantis dėl namuose vykstančių negandų. Tokie vaikai dažnai niekam net neprasitaria, nes jie ne tik patys kenčia, bet jaučia pareigą apsaugoti nuo sunkių išgyvenimų, liūdesio ar baimės ir savo tėvus...

Ką daryti?

- Kalbėtis su vaiku. Ypač - išklausyti jį atidžiai. Geriausia – prieš miegą. Kaip tik tuomet išryškėja vaiko nerimas ir baimė dėl rytdienos, todėl jis negali užmigti. Prisiglaudus prie mylinčios mamos ar rūpestingo tėčio, jam lengviau pasitikėti ir atsiverti. Neužtenka, nors ir būtina, palinkėti saldžių sapnų ir patikinti, kad mylit. Neleiskit problemai įsisenėti.
- Būkite nuovokūs. Įtarę, kad jūsų vaikas gali būti skriaudžiamas, papasakokite jam istoriją trečiuoju asmeniu: “Vieną mergaitę klasiokės užgauliojo, pravardžiavo ir liepė niekam to nesakyti...“ Ir pasufleruokite išeitį: „Bet ji išdrįso pasipasakoti tėvams ir ...viskas baigėsi.“ Vaikai įsidrąsina ir galop išduoda „paslaptį“.
- Neskubėkite keisti klasės ar mokyklos – pasistenkite išspręsti problemą. Blogiausiu atveju klasę ar mokyklą turėtų palikti skriaudikas, o ne nuskriaustasis. Be to, nesustiprinus vaiko pasitikėjimo savimi naujoje mokykloje gali viskas kartotis dėl to, kad patyčias patyręs vaikas giliai savyje gali būti susitaikęs su aukos vaidmeniu...Jam reikia padėti įveikti savęs nuvertinimo, izoliacijos ir neatitikimo pojūčius.
- Būtinai aptarkite kartu su vaiku, ką ir kaip toliau daryti. Aptarkite galimybę drauge nueiti pasikalbėti su mokytojais. Gali būti, kad vaikas nenorės kalbėtis su klasės auklėtoja, bet pasitikės kitu mokytoju, eikite pas jį. Negalvokite, kad jūs keliate nemalonumus mokytojams ar bereikalingai eikvojate jų laiką. Jūs galite pasikalbėti ir su mokyklos direktoriumi ar pavaduotoja ir su jais pasitarti , kaip reaguoti į situaciją ir elgtis toliau.
- Tėvai yra patys geriausi savo vaikų psichologai! Tik to patys nežino , nes yra visa galva pasinėrę į savo rūpesčius. Arba stengiamasi nematyti problemos slapčia tikintis, jog, neakcentuojama ir neįvardinta, ji išnyks savaime.
- Priekabiavimas nesiliauja iš karto. Tam reikia laiko. Padrąsinkite savo vaiką ir toliau papasakoti Jums apie tai, kas vyksta. Kartais vaikams pakanka, kad suaugęs išklausytų ir suteiktų palaikymą. Ne visada galim išspręsti savo vaikų problemas, bet visada privalom jiems pasakyti, kad suprantam, kaip jiems skaudu, kai iš jų tyčiojasi, juos užgaulioja ar neteisingai su jais elgiasi ir padėkoti kad jie pasitiki mumis – savo tėvais... Vaiką labiau drąsina ne skuboti suaugusiųjų sprendimai, greiti patarimai, kaip reikia elgtis, o tai, jog tėvai supranta jo sunkumus.

Kita dažna nenoro mokytis ir net rytinių pilvo ir galvos skausmų priežastis- mokymosi negalės. „Jam nesiseka mokslai“, - graužiamės ir bijom, kad mūsų vaikas bukas. Bet iš tiesų yra kitaip. Vaikas negali labai gerai išmokti tik tam tikrų dalykų, pvz. skaityti, rašyti ar skaičiuoti (disleksija, disgrafija ar diskalkulija). Pvz. disleksikams skaitymas sunkiau tampa automatiniu įgūdžiu. Vaikas neįsimena teksto, nes dėmesį sutelkia tik į skaitymo techniką. Todėl tokiam vaikui,

kad ir kaip jis stengtųsi, nesiseka ne tik kalbos, bet ir biologija, istorija. Padėti gali ir turi ne tik specialusis pedagogas, bet ir artimieji garsiai skaitydami vaikui tekstus, kuriuos reikia išanalizuoti ar atsiminti. Deja dažnai minėtos mokymosi negalės traktuojamos kaip tinginystė. Kuo labiau jos apleidžiamos, tuo vaikui sunkiau mokytis...

Atsiranda mokymosi negalės dėl to, jog skaitymo, rašymo ar skaičiavimo procesuose dalyvaujančios vaiko galvos smegenų žievės zonos iki galo neatlieka savo darbo. Tai gali nulemti paveldėjimas, galvos traumos (net ir nesunkios) ar nestiprus pridusimas gimstant...Bet tai jokiu būdu nėra intelekto sutrikimas. Vaikai, turintys mokymosi negales, dažniausiai būna labai protingi ir nuovokūs ir būtent dėl to labai išgyvena dėl savo mokymosi sunkumų. O mūsų visuomenėje pripažinti, kad „aš ko nors negaliu taip pat gerai padaryti kaip kiti mano bendraamžiai, bet galiu daugybę kitų dalykų“ vaikai, deja, nėra mokomi. Tuomet tenka (ypač paauglystėje) vaikui slėpti savo negalę po grubumu, atšiaurumu, „nenorėjimu“ mokytis. O ar mes, suaugusieji, labai jau norim imtis tų darbų, kurių negalim padaryti gerai?

Beje, mokymosi negalės dažnai būna susijusios su skriaudimu. Jei vaikui nesiseka skaityti ar rašyti, kiti pradeda šaipytis priversdami dar labiau kentėti. Todėl ir yra saugiau pasakyti, kad nesimokau dėl to, kad tingiu arba nenoriu, o ne dėl to, kad negaliu. Mūsuose labai gajus požiūris: “Būk kaip visi“. O kaip tokiu būti, kai visi tokie skirtingi?!

Ką daryti?

- Labai svarbu yra patiems suaugusiems pamąstyti apie tai, kad žmonių interesų, įgūdžių, gebėjimų , išvaizdos įvairovė praturtina tarpasmeninius santykius, o ne apsunkina...Ir būtina vaikus nuo mažens mokyti priimti skirtingumą kaip natūralų ir normalų dalyką.
- Neklauskite vaiko, kaip jam sekasi, probėgšmais, nepasitenkinkite lakonišku atsakymu „gerai“. Pasidomėkite, ko jis išmoko, o ne kokią raidę ar pažymį gavo.
- Stebėkite psichosomatinius (kūno) simptomus: jei vaikui skauda galvą ar pilvą tik rytais ar vakarais, priežastis- ne liga, o mokykla.
- Nebijokite papasakoti savo vaikui, kad kažkada ir jūs labai nenoriai eidavote į mokyklą. Pamėginkit prisiminti kodėl.
- Labai svarbu, kad vaikas žinotų, jog gali tikėtis jūsų supratimo, paramos ir realios pagalbos.
- Neverskite atžalos dar daugiau dirbti prie knygų. Jei vaikas turi mokymosi negalę, jam reikia išmokti apeiti ją specialiais būdais ir metodais, nes kiek disgrafikas besėdėtų prie savo pilno klaidų diktanto, be specialios pagalbos jis jų neras, nematys, todėl kreipkitės į specialistus.
- Paguoskite savo vaiką papasakodami istorijas apie žmones, turėjusius kokių nors trūkumų, bet puikiai prisitaikiusius gyvenime. Pavyzdžiui, skaitymo sutrikimų turėjo tokios pasaulinio garso įžymybės kaip aktorius Tomas Cruise, dainininkė Cher, filmų kūrėjas Waltas Dysney, detektyvų karalienė Agata Christie. (Tarp kitko – pagalvokim kodėl nieko nežinom apie mūsų garsenybių silpnąsias vietas...Tikrai jau ne dėl to, kad jos jų neturi...)

Paauglių protestas. Paauglystė – sunkus metas: žmogus turi atmesti viską, ką jam siūlo tėvai, kad galėtų savarankiškai atrasti...tas pačias vertybes. Dabar tvirtiname, kad mokslas yra šviesa, o išsilavinimas – vertybė, bet ar kartais, būdami tokio paties amžiaus, nespjaudavom į tą šviesą.? Ar patiems neteko išgyventi panašios neapykantos „šūlei“, nuobodulio, ieškojimų periodo? Keturiolikmetis ypač jautriai reaguoja į draugų vertinimą, todėl stengiasi atrodyti „kietas“, siekia išsiskirti bet kokiom priemonėm, net ir imdamas praleidinėti pamokas. Labai išauga noras būti savarankiškam, o įgūdžių prisiimti atsakomybę už poelgius dar nėra.

Ką daryti?

- Padėkite bręstančiam vaikui atrasti vertybes, mokykit atsakomybės sudarydami sąlygas patirti natūralias savo elgesio pasekmes (vietoje žeminančių rėkimų, grasinimų ar bausmių).
- Visada būkite pasiruošę išklausyti savo atžalą, o ypač – išgirsti. Net jei jis nerodo ypatingo noro kalbėtis su jumis, jūs būtinai turite jį patikinti, kad kai tik tas noras atsiras, jūs tikrai rasite laiko.
- Jei paauglys vis dėlto nusprendžia nelankyti pamokų, o atsakomybę už padarinius primeta jums, jokiu būdu nesitaikykite su tuo! Nesistenkite „gelbėti neprotingo vaiko“ – derėtis su

mokytojais, samdyti repetitorių, mėginti papirkti savo atžalą dovanomis. Pamėginkite sudaryti su juo sutartį, kad ir tokią: „Kai per du mėnesius nebus praleistos nė vienos pamokos be pateisinamos priežasties, tuomet ir aptarsim galimybę vykti į vandens atrakcionų parką.“ ar pan. Tik neperlenkite lazdos ir neiškelkite neįveikiamų sąlygų, tokių kaip „nė vieno prasto pažymio“ ir pan., kai tuo tarpu mokyklos nelankymo stažas jau gana ilgas.

- Paklauskite savęs, ar nesate per daug kritiški savo vaikų atžvilgiu. Ar būdami labai griežti ir reiklūs neišugdėte vaikuose baimės klysti, dėl kurios atsiranda nenoras nieko daryti. Gauti barti už tai, kad nieko nedarai, mažiau skaudu nei išgirsti daug kritikos ir skaudžių etikečių („vėpla“, „žioplys“, „nevėkšla“ ir t.t.) dėl netobulai atlikto darbo.
- Kritiškai peržiūrėkite savo lūkesčius vaikų atžvilgiu. Ne kartą praktikoje teko „reanimuoti“ uolius mokinius, kurie ne tik nebenorėjo mokytis, bet ir gyventi. Tai jauni žmonės, kurių atžvilgiu tėvai turėjo labai dideles ambicijas: „Tu privalai būti geriausias“ , „kaip drįsti turėdama tokius gabumus mokytis aštuntukais!“, „bet kokia kaina privalai mokytis taip, kad įstotum į aukštąjį“ ir t.t. Ar tikrai aukštasis išsilavinimas užtikrina sėkmingą gyvenimą, gebėjimą prisitaikyti prie sparčiai kintančios visuomenės, ar tikrai jis yra laimingo gyvenimo garantas?
- Nuo pat mažens daug uoliau nei matematikos, skaitymo ar rašymo subtilybių mokykime vaikus savarankiškumo bei bendravimo įgūdžių: palaukti savo eilės, paprašyti, paklausti, išklausyti ir pan. Ypač didelį dėmesį skirkite gebėjimui suprasti save, savo jausmus bei išreikšti juos sau ir kitiems priimtinu būdu. Dažnai namuose tvyro slogi, tiesiog kankinanti atmosfera dėl to, kad šeimos nariai nemoka dalytis jausmais ir nuomonėmis vienas su kitu. Nedideli nesusipratimai, nusivylimas, nepateisinti lūkesčiai, tiesiog susirūpinimas ar nevisiškas aiškumas neišsakomi, kaupiami į didžiulį pykčio rutulį, kurį užridename ant savo artimųjų, kai nebegalime jo išlaikyti patys. Visi susikaupę sunkūs jausmai (nerimas, baimė, liūdesys, gėda, kaltė, pyktis) užgriūna kitą šeimos narį pačiu bjauriausiu būdu – kaltinimais, grasinimais, pažeminimais...

Kitos problemos, skatinančios nenorą eiti į mokyklą, yra **pasimetimo pojūtis (ypač naujoje mokykloje), draugų neturėjimas, nesutarimai su mokytoja ar klasės draugais ir mūsų pačių demonstruojama nepagarba mokymosi sistemai bei mokytojams.** Visuomenės nuomonė apie tautinę mokymo sistemą, mokyklas ir mokytojus vis dar prasta. Galbūt ir pagrįstai, bet burnodami problemą tik aštriname. Vaikai ausis ištempę klauso apie ką šnekamės tarpusavyje: „ ta mokykla yra baisi...“, „ Vargšai mokytojai, ką jie gali gaudami tokias algas?..“, „Koks kvailys kūrė tas mokymosi programas?..“, „Įsivaizduok, Genutė nerado nieko geresnio kaip tik įsidarbinti mokykloje...“. Nespjaukim į šulinį, iš kurio geria mūsų atžalos. Vaikai jautrūs ir kitai mūsų pačių bėdai – turtinei nelygybei. Bet ši smarkiai žeidžia tik tada , kai mes patys gėdijamės savo neturto ar sureikšminam pinigus bei statusą. Jei tėvai dėl to kompleksuoja, būtinai taip jausis ir atžala.

Ką daryti?

- Paklauskite savęs iš šalies... Ar tikrai jūs patys nejučia neprisidedate prie to: „Nenoriu į mokyklą?“
- Neverkit, kad neturit pinigų, o turėdami neniekinkite tų, kurie jų stokoja. O dabar paklauskite savęs (jei tik nesate darboholikai): „O aš - ar visada noriu į darbą?“ Na, žinoma, nenoro priežasčių visada rasite: „prasta atmosfera“, „užsisėdo viršininkas“, „pernelyg didelis krūvis“...Tik mūsų priežastys atrodo daug rimtesnės nei vaikų. O iš tikrųjų – tokios pačios! Bet juk dėl to neskubate mesti darbo ar jį keisti. Suvokę, kas jums patiems padeda „susiimti“, lengviau suprasite savo atžalą ir sugebėsite padėti. O jei sunku, nevenkite – ir dėl jos ir dėl savęs- kreiptis psichologinės pagalbos.

Utenos raj. PPT psichologė Skaidrė Kučinskienė